

zerdüşt

bende olan ne varsa sizin
elinizde de gizli

Doğruluğun ölümsüz ülkesine yolculuğun felsefesi

DESTEK YAYINLARI: 1460
FELSEFE: 57

ZERDÜŞT / BENDE OLAN NE VARSA SİZİN ELİNİZDE DE GİZLİ
Yayına Hazırlayan: Yeşim Demir

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Mayıs 2021
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-625-441-254-7

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Destek Dukkan

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

zerdüşť

bende olan
ne varsa sizin
elinizde de gizli

Doğruluğun ölümsüz ülkesine yolculuğun felsefesi

Yayıma Hazırlayan: Yeşim Demir

DESTEK
çizimci

Giriş

O dönemler düşünülürken, insanların pek de duymaya alışık olduğu sözler değildi Zerdüş'tün öğretileri. Karşılaştığı zorluklara rağmen sabırla ve cesaretle insanlığa öğretilerini anlatmaya devam etti. Cevaplarını aradığı her şeyi sordu tanrısına; cevaplarını da kendi verdi; tanrısı yüreğindeydi...

Zerdüş'tün söylemlerinin günümüze gelene kadar dahi anlamını muhafaza edebilmesi başarısındaki sırrın ışığı gibi zihnimize akıyor. Bu sözler sıradan sözler değil; yüzyıllar öncesinden hayatı günümüze devşirmeyi becerebilmiş, bu ufku görebilmiş, tavizsiz, dürüstlükten ve doğruluktan ödün vermemiş, yalansız bir adamın sözleri...

O, köklerinin özüne inmiş, özgürlüğün ruhuna rücu etmesine izin vermiş bir bilge...

O, aklını varlığıyla bütünleştirmiş, inandığı masumane duygularına sınıksız sarılmış ve günümüze kadar kendini yaşatmış bir deha...

Zerdüşt yaklaşık 2500-3000 yıl önce, dünyanın birçok yerinde Rönesans'ın kıpırtılarının arttığı bir dönemde doğmuştu; Hindistan'da Gotama Buda, Mahavira, Goshalak, Ajita Kesakambali, Çin'de Konfüçyüs, Mensiyüs, Lao Tzu, Herakleitos ve İran'da Zerdüşt... Belki de insanlığın aydınlanmasına atılacak kıvılcıklar yumağının temellerini oluşturdular hep birlikte.

Aydınlığa erişmiş olan insanlar, geçirdikleri aydınlanma döneminin öncesini tamamen unutabiliyor, doruklarda oturmayı seviyorlar. Gotama Buda ve Mahavira hep yükseklerdeydi. Geride bıraktıkları insanlığa yüksekte seslendiler. Çünkü amaç bu insanları diğer insanlardan uzak noktaya yerleştirmektir. Ancak böyle olursa ulaşılmaz olduklarını düşünüp tapınabilirdiniz.

Diğer düşünürler ve din adamlarının arasında bir tek Zerdüşt yaşamı desteklemiş, hayatı olumlu yönünden ele almıştır. O, edindiği bilgeliğini insanlarla paylaşmayı tercih etti. İçini dolduran her bilgiyi paylaşmalıydı ancak böylelikle dağlarda geçirdiği yılların değeri olacaktı.

O hiçbir zaman mürit aramadı... Körü körüne inanç sarmalında yaşayan insanlar aramıyordu... O hiçbir zaman önyargılı zihinlere hitap etmedi. İnsanlar onun söylemlerinden hoşlansın diye uğraşmadı. Kendi arayışları ve farkındalık süreci sonunda yaşadıklarını paylaşacak yoldaşlar, dostlar; doğruluk ve hakikat yolunda hayatı paylaşabileceği yol arkadaşları aradı. Bu uğurda büyük fedakârlıklar yaptı; kimse onunla aynı fikirde olmasa da,

tek başına yol almak zorunda kalsa da ve hatta ona eşlik edebilecek hiçbir yol arkadaşı bulamasa da o sadece ve sadece hakikatleri söyledi...

Zerdüşt belki de unuttuğumuz değerlerimizi dışarıda değil de içimizde bulmamız gerektiğinin şifrelerini vermiştir bize söylemlerinde ve sormuştur “*Üzerinde bir damla çiy var diye tir tir titreyen gül goncasıyla müşterek neyimiz var?*” diye. Belki de Zerdüşt, kendi tipolojisini belirlemeyi gelecek nesillerin özgür iradelerine bırakmıştır; ona ulaşan, okuyan, aklı ile kalbine sorsun, kendi bilgesine ulaşsın diye düşünmüştür, kim bilir...

Onun öğretileri dünyada birçok sanatçıya da ilham oldu:

Alman besteci Richard Strauss’un (1864-1949), Nietzsche’nin *Zerdüşt*’ünden esinlenerek bestelediği *İşte Böyle Dedi Zerdüşt (Also Sprach Zarathustra, Op. 30, 1896)*, Amerikalı yönetmen Stanley Kubrick’in 1968’de yaptığı *2001: A Space Odyssey (2001: Bir Uzay Macerası)* adlı bilimkurgu filminin müziği oldu.

Büyük müzik dehası Wolfgang Amadeus Mozart’ın *Sihirli Flüt* adlı bestesinde ateş ve suyla sınanma, aydınlık ve karanlık, akıl ve iyilik arayışı gibi Zerdüşt temalarından esintiler hissedilir.

Queen grubunun ünlü vokalisti Freddie Mercury, Zerdüşt geleneğinden gelmesiyle gurur duyduğunu ifade etmiştir çeşitli söyleşilerinde.

George R. R. Martin'in *Games of Thrones*'ta (*Taht Oyunları*) karanlığa karşı galip gelen yarı tanrı kahraman Azor Ahai Zerdüşt'lükten esinlenmiştir.

Zerdüşt'ün öğretilerinde alçakgönüllülük değil özsaygı vardır. Zayıf, yumuşak başlı insan yerine güçlü insanın kişinin kendi içinde olduğunun farkına varmasını ister; hakikate, doğruya ve yalansız bir dünyaya dönüşümün ışığını yakar...

Gelecekte, insanlığın kendi güçlerini keşfedebilmeleri ve doğruluğun izinde yollarını bulabilmeleri için Zerdüşt'ü çok daha iyi anlamak gerekir. Onun öğretileri insanlık için büyük bir nimettir.

Zerdüşt öğretilerinden esinlenerek kalplerine iyilik ve doğruluğun kapılarını sonuna kadar açarak; ayak basılmamış yollara korkusuzca çıkabilen özgür iradelere selam olsun...

Yeşim Demir

*“Ben Zerdüşt,
doğruluğun yandaşı!...*

*Ben Zerdüşt, sevgi
ve erdemın sözcüsü,
yalanın düşmanı!...*

*Ben Zerdüşt,
kötülerin ve yalancıların
düşmanı, iyilerin yaveri
ve doğruların güçlü
sığınağı!...”*

Zerdüşt'ü tanımak

Zerdüşt, *iyi insan olmak* olgularının tükenmeye başladığı bir dönemde hayatı sorgulayarak iyilik ve doğruluk felsefesine sarılmış; bu uğurda her türlü tepkiyi göze alıp özgürce başkaldırarak dönemin düşünce adamı olarak ortaya çıkmıştır. Öz şiirleri olan Gatha'larda* coşkuyla dolu bir şair ve derinlikli bir filozof maharetiyle kendi dönemi ve sonraki dönemler için insanların aklına takılan temel soruları masaya yatıran, sonra gayretli ve azimli bir araştırmacı gibi bu hayati problemleri çözmeye çalışan bir tipolojiyle karşımıza çıkar.

Her şeyden önce Zerdüşt'ün dünya görüşü karamsar ve kötümser değil, ümit, aşk ve muhabbetle doludur. Çünkü ona göre dünya külli olarak hayırdır ve kâinattaki tüm döngü Aşa (Doğruluk, Hakikat, Bilgi)

* Gatha'lar: Zerdüşt'ün kutsal kitabı olarak bilinen Avesta'nın Yasna bölümlerini oluşturan Gatha'lar Zerdüşt'e ait şiir gibi yazılmış özdeyişlerin olduğu bölümlerdir.

uyasasına göre deveran eder. Zerdüşť'n öğretilerinde temelde ahlak ilkesi bulunur; insan düşünce, söz ve amelde (eylemde) düzenli ve amaçlı bir hayat sürdürmelidir. Tanrı'ya yapılacak ibadet; dürüst düşünce, dürüst söz ve dürüst dualar sergilemektir. Hakikate göre yaşamak, insanın bilgelik, adalet, doğruluk, vefa, cesaret gibi insani erdemleri elde etmek için çabalamasıyla ancak gerekleēebilir.

Zerdüşť ğretilerinin ana temelleri řu kurallar üzerine oluşturulmuştur: Birincisi, değerli olan insana karşı mert olmak. İkincisi, davranışlarda hakikatli ve bilgili olmak. Üçüncüsü, herkese karşı açık kalpli ve doğru olup sahteliği kendinden uzak tutmak. İlk defa dünya düşünce ve felsefesine, iyilik-kötülük, aydınlık-karanlık düalizmini bir sistem olarak sokan Zerdüşť'tr.

Zerdüşť ğretisi ve felsefesi hakkında çok řey bilinmesine rağmen kendisi ve ailesi hakkında bilgiler eksik ve çelişkilidir. Zerdüşť'n Ari ırkından geldiği varsayımlar arasında en kuvvetli olanıdır. İranlı olduğu bilirse de doğum yeri hakkında ortak bir kanı yoktur. Antik İran'ın doğusunda doğduğuna dair genel bir düşünce hâkimdir.

Hangi tarihler arasında yaşadığına dair kesin bir bilgi olmasa da son yıllarda yapılan araştırmalar Zerdüşť'n bizzat kendi ilahi şiirleri olarak değerlendirilen Gatha'ların sze döküldüğü takribi tarihi Zerdüşť'n ortaya çıkış tarihi olarak kabul eder. Bu araştırmalar kapsamında dinsel ve sosyokültürel delillere dayanarak

bazı bilim insanlarına göre MÖ 6 ve 7. yüzyılda, bazılarına göre ise MÖ 7 ve 9. yüzyılda yaşamış olabileceği varsayımları kuvvet kazanır.

Zerdüşt, *Spitama* soyundan gelmektedir. Aile adı *Spitama*'dır; günümüz tabiriyle bu soyadıdır. Babasının adı Pourushaspa, annesinin adı Dugdova'dır. Zerdüşt'ün ikisi büyük, ikisi küçük olmak üzere dört kardeşi vardır.

Zerdüşt, dini bir eğitim almış olmasına rağmen devrin din adamları olan Karapan'lara, Kavi'lere ve kâhinlere karşı şiddetli bir mücadele vererek onların görüşlerini benimsememiştir. Düşüncelerinden dolayı kabilesinden kendisine karşı tepki gelişir ve Zerdüşt göçe zorlanır; bu durumu Gatha'larda şöyle dile getirmiştir:

“Hangi ülkeye kaçayım, nereye gideyim?

Kabilemden ve ailemden ediliyorum.

Ne kötüyüm ne de kötü prensler bağılıyor beni.

Ey Ahura Mazda, seni nasıl hoşnut edeyim?”

Zerdüşt, mutaassıp, kuralcı bir din adamından öte sorgulayan bir filozof, ahlaksızlara, haksızlıklara karşı çıkan bir reformcu olmayı tercih etmiştir. İnsanoğlundan tek bir ilaha inanmalarını; o ilahı ararken sorgulamalarını; doğru ve dürüst olmalarını, yalandan uzak yaşamalarını, hayvanlara eziyet etmemelerini istemiştir.

Zerdüşt'e göre süt veren inek, şefkatli bir anne gibidir. İnek, yalnızca toplumu ayakta tutan temel unsurlardan

biri değildir, o aynı zamanda faydalı olan bütün hayvanların da temsilcisidir. O, hayvanlara eziyet edilmesinden, sevinç çılgınlıklarıyla birlikte kanının akıtılmasından, otlakların ve çayırların yok edilmesinden büyük acı duyar; bu şiddete dur demek gerektiğini çok iyi bilir ve bu uğurda büyük bir mücadele başlatır...

Onun sözleri bilgiden değil, akıldan, doğrudan onun varlığından gelir.

Gönlü insan ve hayvan sevgisiyle dolup taşan, kimseyi kınamayan, olumsuz düşünceleri hayatında barındırmayan ve kimseye kendini suçlu hissettirmeyen bir düşünce adamı o; elinde ve usunda olanı paylaşan...

“Bende olan ne varsa
sizin elinizde de gizli.”

Zerdüşt'ün ölümü

Zerdüşt, 77 yaşında, kenti fethedildiğinde, sunağının yanında dururken, bir asker tarafından öldürülmüştür. Bu askerin eski bir dine mensup ruhanilerden (Karapan'lar) olduğu varsayılmaktadır. Bu ölümün, Turanlılarla olan dini bir savaş esnasında ve bir Karapan askerinin eliyle olduğu kuvvetle muhtemeldir.

*“Zamanında ölmesini bil.
Pörsümüş bir elma gibi
dalda asılıp kalma.
Ölüm canlılar için
bir yetkinleşme, bir dürtü
ve bir vaat olmalıdır.
Ölüm bir şenlik gibi
yaşanmalı, yaşayanların
yeminlerini kutsamalıdır.
Sen ölürken ruhun akşam
kızılığ1 gibi parlamalıdır.”*

Zerdüştlük

Zerdüş'tün öğretilerinden tek tanrılı bir din doğmuştur ve Zerdüştlük inancı olarak günümüze kadar gelmiştir.

Zerdüştlük inancının temel kitabı Avesta'dır. Avesta'da bütün tabiatın Zerdüş'tün doğumunda bayram ettiği anlatılır. Bütün ağaçlar ve mevsimler bu mutluluğa ve heyecana iştirak ederler. Tanrı Ahura Mazda, peygamberlik misyonuna olan uygunluğu nedeniyle mesajlarını dünyaya iletmesi için Zerdüş'tü seçmiştir.

Günümüzde Zerdüştlüğe inanan yaklaşık iki yüz bin kişi olduğu tahmin edilmektedir.

Zerdüştiler, geleneksel olarak yeryüzünün insan kalıntılarıyla bozulmaması gerektiğine inanırlar. Bu nedenle ölülerini toprağa gömmek yerine üstü açık kulelerin çatılarında akbabalara ve doğal etkenlere karşı korumasız bir şekilde bırakırlar.

Doğal elementleri kutsal sayarlar ve bu elementler (su, toprak, hava, ateş) kirletilmekten korunmalıdır. Bununla ilişkili olarak ateşe, aydınlığa veya güneşe bakarak ibadet ederler.

Bazı Zerdüştler, Zerdüşt'ün aslında insanlığa ibadetlerden ve dini formlardan müteşekkil bir dindarlık önermediğini, bunun yerine daha çok düşünsel ve toplumsal ilkelerle ortaya çıktığını ifade ederler: “Zerdüşt, diğer dinlerdeki gündelik ibadetleri zorunlu kılan bir dini anlayıştan ziyade, zamanın düşünsel ve eylemsel katılığı ile donmuşluğuna karşı yaptığı radikal başkaldırıyla bireyi toplumda üretken ve faal bir güç haline getiren felsefi görüşleriyle bilinmelidir. O, dışarıdan herhangi bir vahiy almadı, melekten aldıklarıyla yetinen iletken ve pasif bir kişilik değildi. Aksine o, içindeki tanrıyı aradı, buldu ve konuştu.”

Zerdüştlük bilge dini olarak da adlandırılır. Klasik Yunan filozoflarından Herakleitos'un Zerdüşt'ün fikirlerinden etkilendiğine inanılır.

Zerdüştü olmanın şartı, “iyi düşünmek, iyi söz söylemek, iyi davranışlarda bulunmak”tır.

“İyi düşünün!
İyi konuşun!
İyi yapın!”
